

ORD OCH FÖRKORTNINGAR

Andelskraft Flera äger rätt till el från ett visst kraftverk.

Avreglering Avskaffande av monopolrättigheter och -skyldigheter för att ge spelrum för konkurrens. Används här som synonym för liberalisering.

Brownfield site Landområde som används eller har använts för industriell verksamhet och där viss infrastruktur redan finns.

CSR Corporate Social Responsibility – ett begrepp för ett koncept enligt vilket företag integrerar ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter i sina affärsverksamheter och i kontakterna med sina intressenter på frivillig basis.

Derivatinstrument Finansiellt instrument vars värde eller värdeförändring är relaterad till ett underliggande instrument. Exempel på derivatinstrument är optioner, terminer och swapar. Derivatinstrument används ofta för att hantera risk.

Djupförvar Förvaringsplats för använt kärnbränsle, se vidare SKBs hemsida www.skb.se.

DSO Engelsk förkortning för Distribution System Operator, den systemansvarige för distributionssystemet. Ansvarar för drift, underhåll och utveckling av lokal- och regionnät inom ett givet område (jämför TSO).

EEX European Energy Exchange, den tyska elbörsen Elspotmarknaden Kortsiktig fysisk handel med el på börsen.

EPD Environmental Product Declaration, system för certifierade miljövarudeklarationer som följer principerna för så kallad Typ III-deklarationer.

Ersättningskraft Ersättande leverans enligt vattendom till ägare av annan kraftstation i samma älv.

EU 27 De 27 medlemsländer som bildar den Europeiska Unionen efter den senaste utvidgningen 1 januari 2007.

Ex-ante tariffreglering Prövning av tarifferna innan de tas i bruk.

Ex-post tariffreglering Tarifferna justeras i efterhand om det anses nödvändigt.

Förnybara energikällor Icke ändliga energikällor som vattenkraft, bio-bränslen, vind, sol, tidvatten, havsvågor, geotermisk kraft.

Greenfield site Landområde som saknar befintlig infrastruktur.

Gröna certifikat/elcertifikat Köp- och säljbara certifikat som utfärdas för förnybar energi. Kallas elcertifikat i Sverige.

ISDA-avtal Ett bilateralt ramavtal enligt riktlinjer upprättade av International Swap Dealers Association. Avtalet reglerar parternas rättsliga åtaganden i samband med ingångna derivataffärer.

ISO 14001 Internationell standard för miljöledningssystem

Kraftvärmeverk Kombinerat kraft- och värmeverk. Anläggning som producerar både el och värme i samma process.

Kyotoprotokollet Internationell överenskommelse om att minska utsläppen av växthusgaser.

Legal unbundling Juridisk separation av överföring och distribution från andra verksamheter (produktion/försäljning).

Lokalnät Elnät i Sverige inom spänningsområdet 0,4–20 kV.

Merit order Engelska för den ordning enligt vilken kapaciteten tas i bruk.

Nord Pool Den nordiska elbörsen.

NO_x Samlingsnamn för kväveoxid, kvävedioxid och liknande kväveoxidföreningar.

NTPA Engelsk förkortning för Negotiated Third Party Access (Förhandlad tillgång för tredje part). Tillgång till nätet som medges på basis av bilaterala förhandlingar mellan nätägare och nätanvändare.

OTC Over the Counter (över disk). Handel utanför börsen (direkt eller via mäklare) med fysiska och finansiella kontrakt

PolPX Polska elbörsen, Towarowa Gielda Energii.

Regionnät Elnät i Sverige inom spänningsområdet 40–130 kV.

PSE Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Polish Power Grid Company.

RTPA Engelsk förkortning för Regulated Third Party Access (Reglerad tillgång för tredje part). Tillgång till nätet som medges på basis av publicerade och reglerade tariffer för användning av nätet.

SKB Svensk Kärnbränslehantering AB, ansvarar för hanteringen av radioaktivt avfall i Sverige.

SO₂ Svaveldioxid.

Spotmarknad En marknad där handel sker med omedelbar leverans.

Storstörning Omfattande driftstörningar i elnätsverksamheten som får till följd att många kunder blir utan elleveranser.

Swap Ett finansiellt instrument som är en kombination av spot och terminsaffär, ett slags finansiellt bytesavtal.

Terminsmarknad Marknad där köpare och säljare kommer överens om ett fast pris för en framtida leverans av underliggande instrument, exempelvis el. (Se även Derivatinstrument).

Tillgänglighet Faktisk elproduktionsförmåga i förhållande till maximalt möjlig produktion.

Tillsynsmyndighet Behörig myndighet som övervakar marknaden för att säkerställa effektiv konkurrens och rimlig prissättning.

TSO Engelsk förkortning för Transmission System Operator, systemansvarig för transmissionsnätet. Ansvarig för drift, underhåll och utveckling av överföringssystemet inom ett givet område. (Jämför DSO.)

Unbundling Uppdelning av överföring/distributionssystem från företagets övriga verksamheter.

Volatilitet Ett mått på hur mycket priset på en vara varierar under en tidsperiod.

Värdekedja Process för värdeskapande. Innehåller inom elbranschen produktion, transmission, distribution, handel och försäljning av el.

Värmekraft El som produceras via en uppvärmningsprocess, till exempel gasturbin eller med ångprocess i ett kol- eller kärnkraftverk (jämför kraftvärmeverk).

Återförsäljare Företag i slutet av värdekedjan, som normalt köper en produkt från en grossist för att sälja den till slutkonsumenten.

Energitermer

Effektenheter

Effekt är energi per tidsenhet

Effekt anges i watt (W)

1 kW (kilowatt) = 1 000 W

1 MW (megawatt) = 1 000 kW

1 GW (gigawatt) = 1 000 000 kW

Energienheter

Energi är effekt gånger tid

1 kWh (kilowattimme) = 1 kW under en timme

1 MWh (megawattimme) = 1 000 kWh

1 GWh (gigawattimme) = 1 000 000 kWh

1 TWh (terawattimme) = 1 000 000 000 kWh

Spänning

1 kV (kilovolt) = 1 000 volt (V)

Vattenfalls historia

MILSTOLPAR I VATTENFALLS HISTORIA

1909 Ombildningen av Trollhättan kanal- och vattenverk till Kungliga Vattenfallsstyrelsen 1909 markerar Vattenfalls födelse. Svenska staten hade köpt fallrättigheterna i Trollhättan några år tidigare och börjar nu aktivt att engagera sig i den nya elkrafttekniken.

1909–1916 De första stora vattenkraftverken - Olidan, Porjus och Älvkarleby - byggs.

1951 Invigning av vattenkraftverket Harsprånget, i flera avseenden världens då största vattenkraftverk. Samma år tas även världens första 400-kilovoltsledning i bruk, vilken sträcker sig från övre Norrland till Hallsberg i mellersta Sverige.

1952 Hela svenska stamnätet kopplas samman.

1954 Vattenfall driftsätter världens första kommersiella högspända likströmsledning - mellan fastlandet och Gotland.

1975–1976 Vattenfalls två första kärnkraftsreaktorer Ringhals 1 och 2 tas i drift. Under 1970- och 80-talen byggs 12 reaktorer i Sverige, varav 7 ägs av Vattenfall.

1992 Statens Vattenfallsverk ombildas till aktiebolaget Vattenfall. Ansvaret för stamnätet, det svenska högspänningsnätet, läggs på den nybildade myndigheten Svenska Kraftnät.

1995 Vattenfalls styrelse beslutar om en internationell tillväxtstrategi för Vattenfall.

Den europeiska expansionen 1996–2006

1996 Den svenska elmarknaden avregleras. Elnätsverksamheten separeras juridiskt från elproduktion och -försäljning. Den internationella expansionen inleds 1996 genom förvärvet av det finska eldistributionsföretaget Hämeen Sähkö. Ett representationskontor öppnas i Hamburg och Vattenfall börjar agera på den tyska elmarknaden genom joint venture företaget VASA Energy.

1998 I april avregleras den tyska elmarknaden.

1999 Vattenfall avtalar om köp av 25,1% av aktierna i HEW från Hamburgs stad med option för staden att sälja ytterligare 25,1% till Vattenfall. Kärnkraftsreaktorn Barsebäck 1 stängs efter riksdagsbeslut.

2000 I januari förvärvas 55% i polska värmeproducenten EW i Warszawa, Polen. I augusti sluts avtal med E.ON om förvärv av majoriteten av aktierna i Berlins energiföretag Bewag. Affären blockeras dock av amerikanska Southern Energy (numera Mirant).

2001 I februari förvärvas 32% i det polska distributionsbolaget GZE. Vattenfall blir i maj majoritetsägare i HEW genom aktieförvärv från E.ON och Sydkraft. HEW förvärvar i maj dels elproducenten VEAG som också äger stamnätet i östra Tyskland, dels brunkolsproducenten LAUBAG.

2002 Vattenfall förvärvar i januari samtliga Mirants aktier i Bewag. Vattenfalls olika förvärv i Tyskland samlas nu under namnet Vattenfall Europe AG, som formellt bildas i augusti genom en fusion mellan HEW och VEAG, inkl. LAUBAG. Vattenfall blir därmed Tysklands tredje största elproducent.

2003 I januari-februari fusioneras Bewag in i Vattenfall Europe AG. Ägarandelen i polska EW ökas till 70% och i GZE till 54%.

2005 I april förvärvas 35,3% av aktierna i danska Elsam A/S. Kärnkraftsreaktorn Barsebäck 2 stängs den 31 maj. I augusti meddelar Vattenfall att man överskridit gränsen 95% av aktierna i Vattenfall Europe AG och initierar en inlösen av minoritetsägarnas aktier.

2006 Den 1 januari ersätts de lokala tyska varumärkena HEW och Bewag samt de polska varumärkena EW och GZE med varumärket Vattenfall. Ägarandelen ökas till 75% i båda polska bolagen. Den 1 juli förvärvas en rad danska kraftvärme- och vindkraftstillgångar från det danska företaget DONG i utbyte mot ägarandelen i Elsam A/S och I/S Avedøre 2.

Produktion: Vattenfall AB och Intellecta Communication AB.

Foto: Bruno Ehrs, gettyimages och Vattenfall AB.

Illustration: Mikael Jacobsson, Amigos.

Tryck: Edita. Copyright 2007, Vattenfall AB, Stockholm.